

B. 13.

A tettenérés kapcsán a jogszabály olyan feltételt nem fogalmaz meg, hogy az elfogásnak anélkül kell megtörténnie, hogy az elkövetőt szem előtt tévesztették volna [Btk. 170. §, 175. §, Be. 127. § (3) bek.].

A városi bíróság - a hatályon kívül helyezést követő megismételt eljárásban - a 2011. október 14-én kihirdetett ítéletével a terheltet az ellene testi sértés büntettének kísérlete [Btk. 170. § (1) és (2) bekezdés] és társtettesként elkövetett személyi szabadság megsértésének büntette [Btk. 175. § (1) bekezdés] miatt emelt vád alól bűncselekmény hiányában felmentette.

A terhelt terhére bejelentett - bűnösség megállapítását és pénzbüntetés kiszabását célzó - fellebbezés alapján eljárva a törvényszék a 2012. április 10-én kihirdetett ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta. A terheltet bűnösnek mondta ki testi sértés büntettének kísérletében [Btk. 170. § (1) és (2) bekezdés] és társtettesként elkövetett személyi szabadság megsértésének büntettében [Btk. 175. § (1) bekezdés], és ezért őt 1 évre próbára bocsátotta.

A másodfokú ítélet kihirdetését követően azt a fellebbezésre jogosultak valamennyien tudomásul vették, így az jogerőre emelkedett.

Az elsőfokú bíróság az elkövetéskor hatályos büntetőtörvényt alkalmazta.

Jogi álláspontja szerint a terhelt maradéktalanul kimerítette a testi sértés és a személyi szabadság megsértésének törvényi tényállási elemeit, cselekménye alakilag jogellenes. Azonban konkrétan - a tetten ért bűnöző elfogására tekintettel -, tartalmilag nem veszélyes a társadalomra.

A jogtárgy-sértés megtörtént, a sértett megsérült, illetve

beállt a mozgásszabadságának korlátozottsága. A terhelt azonban ezt megfelelő társadalmi előnnyel, egy tolvaj elfogásával és rendőrkezre juttatásával ellensúlyozta, kompenzálta. A terhelt egyébként diszpozíciószerű magatartásának köszönhető, hogy egy, a lakosságot irritáló bűncselekmény elkövetőjének személyére fény derült, és vele szemben a hatóságok eljárhattak.

A terhelt célja az volt, hogy az általa bűncselekmény elkövetése közben tetten ért sértettet átadja a hatóságnak. E társadalmilag hasznos célhoz képest az általa alkalmazott erőszak, a sértett egyszeri, könnyű sérülést okozó megütése és a rendőrség épülete irányába történő vonszolása arányos és indokolt volt.

A terhelt célzata pozitív, társadalmilag támogatandó célkitűzés, mert nem maradt közömbös, amikor bűncselekményt észlelt; előmozdította a bűnüldöző hatóságok tevékenységét.

Az elsőfokú ítélet a Be. 127. § (3) bekezdése kapcsán rögzítette, hogy a jelen ügyben tettenérés esete forog fenn függetlenül attól, hogy a sértettet nem rögtön a bűncselekmény észlelésekor és nem közvetlenül a bűncselekmény helyszínén fogták el. Indokolt a tettenérés fogalmát kiterjesztően értelmezni; a rendőrség kiértesítése és bevárása a bűncselekmény helyszínén ugyanis olyan késedelemmel járt volna, amely ellehetetlenítené a garázsfeltörők kézrekerítését. Ezt az álláspontot támasztja alá a megelőző jogos védelem (Btk. 29/A. §) törvénybe iktatása.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság bűnösség kérdésében elfoglalt álláspontja téves.

A terhelt nem szólt a tanúnak, hogy értesítse a rendőröket, mert ez idővesztéssel járt volna; utóbbinak a rendőrség értesítése eszébe sem jutott, holott a telefonja nála volt. A terhelt az elkövetés helyszínétől több mint 500 méterre, és a bűncselekmény elkövetésétől 50 perc elteltével vonta kérdőre a garázsfeltörés kísérletét megvalósító sértettet, ezen idő alatt a rendőrség értesítése nem állt szándékában.

A sértett feltalálását követően nem a megyei rendőrkapitányság

épületébe kísérte, hanem vonszolva őt a tanú autójába próbálták vinni; akkor bántalmazta a sértettet, amikor az tagadta a bűncselekmény elkövetését.

Ehhez képest pedig a terhelt nem a Be. 127. § (3) bekezdése alapján járt el, az elfogás nem minősül tettenérésnek, nem rövid üldözést követően fogták el. A Be. hivatkozott szabályában írt jogszerű magatartás kereteit túllépte, és még meg is ütötte a sértettet, pedig elegendő lett volna a karjánál fogva visszatartani.

Cselekménye így tényállásszerű és bűnössége megállapításának van helye.

A jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a testi sértés büntettének kísérlete esetében a bűnösség megállapítása miatt, hatályon kívül helyezés és felmentés érdekében.

Indokai szerint cselekménye nem veszélyes a társadalomra, tehát a Btk. 10. § (2) bekezdése alapján nem alkalmas bűncselekmény megállapítására.

Hivatkozott arra, hogy aznap a szomszédja tájékoztatta arról: a közelükben újabb garázsfeltörés történt; ők pedig a tettes felkutatása iránt intézkedtek. A rendőrséget azért nem értesítették, mert az korábban sem vezetett eredményre.

Röviddel a feltörés után: 50 perc múlva és 500 méterrel távolabb meglátták a gyanús személyt, akiről egyébként utóbb jogerősen be is bizonyosodott, hogy ő volt az elkövető. Felelősségrevonás céljából elfogták, azonban az elfogást észlelő rendőrségi portaszolgálat velük szemben intézkedett. Csak a szükséges erőszakot alkalmazták az elkövető visszatartása érdekében, mivel az elkövető önként nem jelentkezett volna a rendőrségen és a terheltnek a saját testi épségét is védeni kellett.

A Legfőbb Ügyészség az indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Álláspontja szerint a Be. 127. § (3) bekezdése esetében tettenérés az, amikor az elkövető részben vagy egészben szemtanú jelenlétében követi el a cselekményt, s közben - vagy közvetlenül a végrehajtás után - a szemtanú, vagy az ő felhívására más személy a helyszínen vagy nyomon üldözés, menekülés során fogja el az elkövetőt anélkül, hogy szem elől tévesztette volna.

Jelen esetben a terhelt a sértettet ugyan tetten érte a lopás közben, azonban a sértett elmenekült. A terhelt őt 50 perc keresés után fogta el, a tettenérés és elfogás tehát időben távol esik.

A másodfokú ítélet jogi indokolásában lévő ténymegállapítás szerint pedig a terheltnek a sértett elfogásáig nem állt szándékában a rendőrség értesítése, a bántalmazás azután történt, hogy a sértett tagadta előtte a bűncselekmény elkövetését, s a sértettet nem a rendőrség épületébe, hanem a terhelt-társának autójához vonszolták.

Tehát nem történt meg a tettenérést időben szorosan követő elfogás, sem pedig a hatóság haladéktalan értesítése; vagyis a terhelt a Be. 127. § (3) bekezdése szerinti törvényi engedély kereteit túllépte, ezért cselekménye jogellenes és egyben társadalomra veszélyes.

A Kúria az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A terhelt védője a nyilvános ülésen az indítványban foglaltakat fenntartotta és az elsőfokú ítéletben kifejtett jogi érvek elfogadását kérte.

Álláspontja szerint a Be. 127. § (3) bekezdése ritkán alkalmazott szabály, az abban megfogalmazottaknak bírósági gyakorlata nincsen. A tettenérés fogalmának helyes értelmezése kapcsán a szemtanú és annak észlelete nem azonosítható a testközelséggel. A jogszabály olyan követelményt, hogy az elfogásnak anélkül kell megtörténnie, hogy az érintettet szem elől tévesztették volna, nem fogalmaz meg. A jelen történés erkölcsi, nem pedig jogi kérdés; közelít a jogos védelem és a vészhelyzet -

ugyancsak szabályozatlan – jogintézményéhez. Egyetértve az elsőbírói állásponttal, a terhelt felmentését kérte.

A Legfőbb Ügyészség képviselője a nyilvános ülésen az indítványt az átiratában foglaltakkal egyezően alaptalannak tartotta, és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Kiegészítésként utalt az EBH 2006/1496. számú jogesetben kifejtettekre; a bírói gyakorlat a tettenérés fogalma kapcsán a szem elől tévesztés hiányát követeli meg; a jelen konkrét esetben pedig nem ez történt. A másodfokú határozatban kifejtettek alapján a támadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A felülvizsgálati indítvány alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a terhelt bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályának megsértése miatt került sor.

A Be. 127. § (3) bekezdése szerint a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozóhatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, akkor a rendőrséget értesíteni.

A Be. 127. § (3) bekezdése a bűnüldözésre jogosult hatóságnak nyújtott civil jogsegély, aminek lényege, hogy az elkövetőt elfogó, visszatartó személy a hatósághoz képest helyzeti előnyben van, viszont törvényileg engedélyezett magatartása fejében sem lesz cselekménye hatósági, hanem megmarad magáncselekménynek.

Ehhez képest – hasonlóan a jogos védelemhez – olyan magatartás, aminek megítélésénél a törvényi feltételek mentén vizsgálandó, hogy jogos vagy jogtalan.

A vizsgálat pedig azért szükséges, mert az elfogás, visszatartás szükségképpen olyan fizikai ráhatás, amely alakilag értelemszerűen jogellenes.

Büntetőjogilag pedig a méltányolható okból fakadó erőszak is bűncselekményt valósít meg (önbíráskodás). A jogos védelem, végszükség és a tetten ért elkövető elfogása, visszatartása képez

eltérő megítélést.

Kétségtelen, hogy az elfogás, visszatartás fizikai ráhatást jelent, éppen ezért különösen vizsgálendő, hogy az irányadó tényállás szerinti történések azokon a kereteken belül maradnak-e, amelyeket a jogalkotó a Be. 127. § (3) bekezdése esetében meghatároz.

A tettenérés feltételezi a bűncselekmény észlelését; és ahhoz képest a cselekményt éppen elkövetőnek, az éppen eltávozó elkövetőnek, és az eltávozó elkövető üldözésből való elfogását, ekként visszatartását.

Tettenérés alatt értendő, ha a cselekmény az adott személy - a tettenérő - szeme láttára, észlelése mellett történik; olyan fizikai közelségben, amikor reális lehetősége van az elkövetéshez férni, az elkövetőt elérni, az elkövető után eredni.

Mindez a „forró nyom”, az időveszteség nélküli üldözés lehetősége; és éppen ezen alapul a társadalmi elismertsége.

A jelen esetben mindez a feltétel adott.

Az irányadó tényállás szerint:

- a terhelt észrevette, hogy szomszédjának garázsajtáját a sértett és társa kalapáccsal megpróbálta kibontani, és rájuk szólt;
- a sértett és társa folytatta magatartását, mire a terhelt közölte, hogy rendőrt hívott, erre a sértett és társa elmenekült;
- a terhelt felszólt a garázs tulajdonosának, és megegyeztek, hogy az elkövetőket felkutatják;
- a terhelt és szomszédja gépkocsival a sértett és társa keresésére indult;
- a cselekmény észlelése után 50 perccel és attól 500 méterre - a rendőrkapitánysággal szemben - meglátták a sértettet egyedül;
- a terhelt kiszállt, megpróbálta elfogni a sértettet, aki menekülni próbált, a terhelt megragadta a vállát és közölte vele, hogy beviszi a rendőrségre;
- a sértett próbált szabadulni, a terhelttel szembe került, aki az aktív ellenállást tanúsító sértettet egy alkalommal, közepes

erővel ököllel a bal szeme alatt megütötte;

- a sértett hanyatt esett, orra vérezni kezdett;

akkor odaért a terhelt szomszédja, akivel a sértettet a rendőrségre bekísérés végett megragadták;

- a sértett ellenállt, lábát előrefeszítette;

300 méterre a rendőrségtől a biztonsági őr látta a dulakodást, értesítette a rendőröket, akik igazoltatták a terheltet.

A bántalmazás következtében a sértett 8 napon belüli gyógytartamú sérülést szenvedett, a terhelti erőbehatás súlyosabb, 8 napon túl gyógyuló sérülést is okozhatott volna.

A sértettet a felfedezett bűncselekmény miatt utóbb a bíróság jogerősen elítélte.

Itt jegyzi meg a Kúria, hogy - szemben a másodfokú határozat indokolásában és a Legfőbb Ügyészség átiratában foglaltakkal - az irányadó tényállás nem tartalmazza, hogy a sértettet a terhelt és szomszédja az utóbbi gépkocsijához vonszolta.

Ilyen megállapítást az elsőfokú bíróság nem tett; s azzal a másodfokú bíróság sem egészítette ki a tényállást.

A törvény a bűncselekményen tetten ért személy elfogásának módjára és eszközére nem tartalmaz rendelkezést. Nyilvánvalóan, ha az eljáró személy olyan jogsérelmet okoz, amely elkerülhető lett volna, akkor azért őt felelősség terheli. A tettenérő magánszemélynek nincs joga a tetten ért személlyel szemben hatósági (rendőri) intézkedést foganatosítani, így őt például igazoltatni, megmotozni.

Jelen ügyben arról van szó, hogy a terhelt - közvetlen észlelése folytán - látta a sértett elkövetői magatartását. Közvetlen észlelését követően pedig - a garázs tulajdonosának értesítése mellett, immár vele együtt - haladéktalanul megkezdte a sértett üldözését, felkutatását.

Eséllyel - és az eredmény reményében alappal - tette ezt, mivel a lopási kísérlet elkövetőjét megfigyelhette, őt utóbb, amikor

ráakadtak, nyomban fel is ismerte. Kiszállva a gépkocsiból, bizonytalanság nélkül lépett fel vele, mint az általa észlelt lopási cselekmény egyik elkövetőjével szemben.

A Legfőbb Ügyészség képviselője által hivatkozott eseti döntés szerinti tényállás viszont a jelen ügytől eltérő. Ott ugyanis a pincérek utóbb észlelték, hogy a vendégek fizetés nélkül eltávoztak a szórakozóhelyről. Nem a cselekmény folyamatában annak megvalósulását, hanem már csak utóbb, annak befejezését követően a megtörténtét tapasztalták. Ezután pedig nem a hatósághoz, hanem a cselekményről - és ebből következően az elkövetőkről - közvetlen tapasztalattal, észlelettel nem rendelkező ismerőseikhez fordultak, akik ezen közvetett információk alapján kezdtek az elkövetők utólagos felkutatásába.

Jelen ügy irányadó ítéleti tényállása többször is tartalmazza, hogy a terhelt - utóbb a hozzá csatlakozó garázstulajdonos szomszédjával együttesen - a sértettet a rendőrségre kívánták bekísérni, a hatóságnak átadni, amelynek azonban a sértett aktívan ellenállt. Éppen ezen aktív ellenállásra tekintettel bír jelentőséggel a személyi szabadság megsértése kapcsán, hogy a sértett visszatartása a terhelt részéről hogyan és mi módon történt.

Az irányadó tényállás szerint dulakodó magatartás zajlott, melynek során a sértett lábkitámasztással próbált a helyzetéből szabadulni. Ez azonban a visszatartásnak ellenálló sértettel dulakodás része, személyi szabadság megsértéseként nem értékelhető. Különb minden dulakodás automatikusan a Btk. 175. §-ába volna ütköztethető, ami nyilvánvalóan nincs így.

Ezen dulakodó magatartás-sorba illeszkedik a sértett egyszeri megütése is a terhelt részéről. Az irányadó tényállás szerint a sértett mind intenzívebben próbálta kiszabadítani magát a terhelt fogásából, s ennek során szembe is fordult a terhelttel. Az aktívan és folyamatosan ellenálló, elfutni próbáló sértett elmenekülésének megakadályozását szolgáló egyszeri megütése nem lépett túl azon a

mértéken, amely még a kölcsönös dulakodás keretein belül marad (egyébként a sértett a történetek miatt magánindítvánnyal sem kívánt élni).

A terhelt magatartása tehát nem lépte túl a Be. 127. § (3) bekezdésében meghatározott kereteket, ekként pedig nélkülözi a jogellenességet; büntetőjogi felelősség megállapítására nem alkalmas.

A Kúria e körben osztja az elsőfokú bíróság álláspontját.

Ekként a Kúria - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak helyt adott, a megtámadott határozatokat a Be. 427. § (1) bekezdés a) pontja alapján megváltoztatta, és a terheltet az ellene emelt vád alól a Be. 331. § (1) bekezdése alapján, a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontjára figyelemmel bűncselekmény hiányában felmentette.

(Kúria Bfv.III.832/2012.)